

Լեզուի

limbă

nyelv

γλώσσα

# EVROPSKA POVELJA ZA REGIONALNE ILI MANJINSKE JEZIKE

ЯЗИК

cànan

Ķiõll

språk

**DAVANJE VEĆEG UTJECAJA  
REGIONALNIM I MANJINSKIM  
JEZICIMA**

COUNCIL OF EUROPE



CONSEIL DE L'EUROPE

Povelja:  
Davanje većeg  
utjecaja regionalnim  
i manjinskim  
jezicima

Bine ați venit  
la *Medias*

Willkommen  
in *Mediasch*

Isten hozott  
*Medgyesre*



**I**❤️**medias**  
www.ilovemedias.ro

## JEZIK SAMO JAČA NJEGOVIM KORIŠTENJEM. KORISTI GA DA GA NE IZGUBIŠ!

**M**noge evropske zemlje imaju na svojoj teritoriji autohtone grupe koje govore jezikom drugačijim od jezika većinskog stanovništva. Broj govornika takvih regionalnih ili manjinskih jezika znatno varira, kao i njihov pravni status u pojedinačnim državama. Međutim, ono što mnogi imaju zajedničko jeste veći ili manji stepen nesigurnosti.

Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima jedini je sporazum u svijetu čiji je cilj zaštita i poticanje jezika tradicionalnih regionalnih i nacionalnih manjina.

Opadanje jezika može se zaustaviti, pa čak i preokrenuti, kao što pokazuju primjeri iz mnogih zemalja, gdje mlađe generacije uče i koriste jezike koji se tradicionalno govore u njihovim porodicama i regijama.

Međutim, to nije slučaj sa svim evropskim jezicima. Kod nekih jezika broj govornika zaista neprestano opada. Ako se to ne preokrene, taj trend će neminovno dovesti do izumiranja jezika u područjima u kojima su se ti jezici tradicionalno koristili stoljećima i gdje predstavljaju sastavni dio regionalnih i manjinskih identiteta.

## REGIONALNI ILI MANJINSKI JEZICI

Povelja obuhvata jezike koji su različiti od jezika kojim govori većina stanovništva. Migrantski jezici ili dijalekti državnog jezika ne smatraju se regionalnim ili manjinskim jezicima.

## NIVOI ZAŠTITE

Povelja ima dva nivoa zaštite: II. dio, koji je opće prirode, i III. dio, koji nudi posebna pravila za praktičnu primjenu načela utvrđenih u II. dijelu. Države trebaju naznačiti na koje će jezike primjenjivati III. dio, dok se II. dio automatski primjenjuje na sve regionalne ili manjinske jezike koji se govore u državi.

## KORIŠTENJE JEZIKA U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU

Povelja daje precizne smjernice o tome kako se regionalni ili manjinski jezici trebaju štiti i poticati u svakodnevnom životu. Od država se traži da na tim jezicima, između ostalog, obezbijede obrazovanje, usluge poput štampe, radija, televizije ili digitalnih medija, kao i usluge javne uprave.

## NAGLASAK NA UPOTREBI JEZIKA

Govornici regionalnih ili manjinskih jezika imaju ključnu ulogu u očuvanju svojeg jezika njegovom djelotvornom upotrebom u svim sferama javnog i privatnog života. Jezik može živjeti i razvijati se samo kada se svakodnevno i aktivno koristi.

## DOPRINOS MIRU I MEĐUSOBNOM RAZUMIJEVANJU

Zaštita regionalnih ili manjinskih jezika i poticanje njihove upotrebe nije u suprotnosti s upotrebom službenih jezika u državama niti s potrebom da se oni uče. Upravo suprotno: to doprinosi razumijevanju u društvu.

Priznavanje vrijednosti jezika i s njima povezanih kultura najbolji je, a često i jedini način da se integriraju ljudi različitog jezičkog i kulturnog porijekla i da se potakne interkulturno razumijevanje među grupama stanovništva.

## ZAJEDNIČKI OKVIR ZA EVROPSKE DRŽAVE

Povelja je jedini međunarodno obavezujući instrument usmjeren na zaštitu manjinskih jezika. Državama ugovornicama koristi tako što im nudi zajednički i međunarodno priznat okvir za njihove jezične politike.

Povelja, zajedno s Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina, pokazuje dugogodišnju posvećenost Vijeća Evrope zaštiti nacionalnih manjina.



## **PLATFORMA ZA SARADNJU IZMEĐU DRŽAVA I NEVLADINIH ORGANIZACIJA**

Politike prijateljske prema jezicima mogu se razvijati jedino u saradnji s govornicima dotičnih jezika. Ta međusobna saradnja koristi svim stranama. Uspješna provedba Povelje, a time i odgovarajuća promocija i zaštita regionalnih i manjinskih jezika, zavisi od bliskog dijaloga između vlasti i civilnog društva.

## **PRAĆENJE – VITALNI KORAK**

Redovno praćenje načina na koji države primjenjuju Povelju jamči da će ovaj sporazum ostati živ instrument koji se razvija. Proces praćenja često je već u svojoj ranoj fazi podizao svijest kod nadležnih o potencijalu ili nedostacima njihovih jezičnih politika. Također je doprinio konstruktivnim kontaktima između vlasti i govornika dotičnih jezika. Kontakti se također uspostavljaju između različitih jezičkih grupa.

## **UTJECAJ POVELJE**

Mnoga poboljšanja već su napravljena tokom ranih faza provedbe Povelje. Drugi preostali problemi riješeni su kasnije. Povelja je stub stvoren da štiti i promovira sve jezike, omogućavajući im da se razvijaju i jačaju jezičku raznolikost Evrope.

# Proces povelje

## **UKLJUČENA SU 3 GLAVNA SUBJEKTA:**

- ▶ Vijeće Evrope
- ▶ Država
- ▶ nevladine organizacije/predstavnici govornika



## KONSTRUKTIVAN DIJALOG

Povelja je sporazum koji je osmislilo Vijeće Evrope, a nadzor nad njenom provedbom vrši se putem dvostepenog pristupa. Na prvom nivou, sama država izvještava o tome kako se sporazum provodi. Drugi nivo zasniva se na praćenju koje provodi nezavisni Komitet eksperata izabran od strane Komiteta ministara Vijeća Evrope.

Proces praćenja uključuje sve strane: Vijeće Evrope, nacionalne vlasti i nevladine organizacije/predstavnike govornika dotičnih jezika. To svim stranama pruža forum za stalan dijalog, a samim govornicima jezika daje centralnu ulogu u procesu provedbe.

## **DRŽAVA**

Država potpisuje i ratificira Povelju, određujući različite obaveze.

U roku od godinu dana nakon ratifikacije, država podnosi svoj prvi izvještaj o politici vođenoj u skladu s II. dijelom Povelje i o mjerama poduzetim u primjeni onih odredaba III. dijela koje je država prihvatila. Sljedeći izvještaji predstavljaju se u petogodišnjim intervalima. Od reforme provedene 2018. godine, svake dvije i pol godine također se podnose srednjoročni izvještaji koji sadrže informacije o provedbi ograničenog broja preporuka za hitno djelovanje. Država obično priprema te izvještaje u konsultaciji s predstavnicima govornika regionalnih ili manjinskih jezika. Ta praksa se snažno preporučuje jer povećava međusobno razumijevanje, a, u mnogim slučajevima, doprinosi pronalaženju rješenja za relevantna pitanja.

Državni izvještaji se objavljuju na web-stranici Povelje.

Vijeće Evrope može organizirati seminare ili sastanke kako bi pomoglo državi u pripremi za ratifikaciju Povelje. Država može sama također organizirati sastanke prilikom pripreme svojih izvještaja i u procesu njihovog širenja. Takvi seminari ili sastanci mogu se također organizirati u sklopu širenja informacija o izvještaju o pregledu Komitet eksperata i preporukama koje je usvojio Komitet ministara Vijeća Evrope.

## **NEVLADINE ORGANIZACIJE / PREDSTAVNICI GOVORNIKA**

Nevladine organizacije i drugi predstavnici govornika dotičnih jezika pozivaju su da u bilo kojem trenutku obavijeste državu i Vijeće Evrope (putem Sekretarijat Povelje) o pitanjima vezanim za provedbu Povelje. Također se pozivaju da aktivno učestvuju u pripremi izvještaja koje podnosi država.

U procesu praćenja koje slijedi nakon prezentacije izvještaja države, konsultuju se nevladine organizacije i drugi predstavnici govornika dotičnih jezika. Oni također mogu preuzeti inicijative u tom procesu tako što će aktivno obavještavati Sekretarijat Povelje o pitanjima koja se odnose na provedbu sporazuma.

## **KOMITET EKSPERATA**

Redovno praćenje načina na koji države primjenjuju Povelju provodi Komitet eksperata. On pregleda svaki izvještaj koji podnese država i priprema evaluacijski izvještaj za Komitet ministara Vijeća Evrope.

Tijela ili udruženja koja su pravno osnovana u državi mogu skrenuti pažnju Komitet eksperata na pitanja koja se odnose na obaveze koje je država preuzela.



U pripremi petogodišnjih izvještaja o procjeni, predstavnici Komiteta obično također posjećuju državu kako bi zatražili dodatne informacije od nadležne uprave i od predstavnika govornika dotičnih jezika (posjete na licu mjesta). Tom praksom jamči se da će sporazum ostati živ i dalje se razvijati.

## KOMITET MINISTARA

Komite ministara (kojeg čine predstavnici država članica Vijeća Evrope), na osnovu ispitivanja koje je proveo Komitet eksperata, daje preporuke državama u svakom ciklusu nadzora. Preporuke Komiteta ministara najautoritativniji su instrument sporazuma. Utvrđeno je da države budno reaguju na preporuke koje su imale utjecaj na njihove politike.

## TRANSPARENTNA PRAKSA

Proces Povelje je transparentan. Izvještaji država, izvještaji o procjeni, srednjoročni izvještaji o provođenju preporuka za hitno djelovanje od strane Komiteta eksperata te preporuke Komiteta ministara dostupni su na internetskoj stranici Vijeća Evrope i može im pristupiti svako.

# Povelja Ukratko



## STRUKTURA POVELJE

### I. DIO

Opseg Povelje definiran je u I. dijelu.

### II. DIO

U II. dijelu izražen je „duh Povelje“. Njegova suština je u priznavanju regionalnih ili manjinskih jezika kao izraza kulturnog bogatstva. Odredbe iz II. dijela primjenjuju se na sve jezike s tradicionalnom prisutnošću u državi.

### III. DIO

Država izričito određuje jezike koji će biti uključeni pod detaljnije odredbe III. dijela. Za svaki jezik država se obavezuje da primijeni najmanje 35 od 68 odredaba.

### IV. DIO

Praćenje, koji je središnja komponenta u procesu Povelje, kao i druga pitanja primjene, definirani su u IV. dijelu.

### V. DIO

Stupanje na snagu Povelje i pitanja koja se odnose na potpisivanje i ratifikaciju definirani su u V. dijelu.



## II. DIO

### NAČELA I CILJEVI PRIMJENJIVI NA SVE JEZIKE

II. dio Povelje odnosi se na sve regionalne ili manjinske jezike koji tradicionalno postoje u nekoj zemlji, bez obzira na to da li je država odabrala taj jezik za zaštitu u okviru detaljnijeg dijela.

#### Sljedeća osnovna načela primjenjuju se prema II. dijelu:

- ▶ U središtu Povelje nalaze se priznanje regionalnih ili manjinskih jezika kao **izraza kulturnog bogatstva** i potreba za odlučnim djelovanjem na promoviranje tih jezika. Mnoge države koje su potpisale Povelju sada štite i promiču jezike koji ranije nisu bili ni prepoznati kao dio kulturnog i jezičkog naslijeđa zemlje.
- ▶ Poveljom se od država također zahtijeva **da poštuju geografsko područje** regionalnih ili manjinskih jezika. U praksi, to načelo stupa na snagu, na primjer, ako države planiraju promijeniti administrativne granice na načine koji negativno utječu na regionalne ili manjinske jezike.
- ▶ Osnovno načelo Povelje jeste da jezici ne smiju biti ograničeni samo na privatnu sferu. Upotrebu jezika također treba poticati u **javnom životu**. Na osnovu tog načela, državne i lokalne vlasti razvile su nove domene upotrebe jezika u svim sektorima javnog života, poput obrazovanja, uprave, sudstva, medija i privrede.

- ▶ **Obrazovanje** na svim nivoima od suštinskog je značaja za razvoj svakog jezika. Poveljom se zahtijeva da države ponude odgovarajuće oblike i sredstva za podučavanje i proučavanje svih svojih regionalnih ili manjinskih jezika. Tako su u mnogim slučajevima ostvarena poboljšanja u osiguravanju obrazovanja na nekom jeziku ili u podučavanju tog jezika kao školskog predmeta, uključujući one jezike koji nisu obuhvaćeni detaljnijim III. dijelom Povelje.
- ▶ Jezicima naklonjen duh Povelje traži pozitivna i konstruktivna rješenja za razvoj jezika. To zahtijeva **poticanje međusobnog razumijevanja** među svim jezičkim grupama u zemlji, bilo da su govornici većinskih, regionalnih ili manjinskih jezika. U središtu Povelje je uključivanje poštovanja, razumijevanja i tolerancije u odnosu na jezike. Međutim, Poveljom se od država također jasno zahtijeva da zabrane sve oblike neopravdanog razlikovanja, isključenja, ograničenja ili davanja prednosti u vezi s upotrebom jezika.
- ▶ Uloga **masovnih medija** ključna je za promoviranje međusobnog razumijevanja i poštovanja drugih i njihovih kultura i jezika. Poveljom se od država zahtijeva da potaknu masovne medije da slijede taj cilj.
- ▶ U mnogim slučajevima govornici regionalnih ili manjinskih jezika imaju matičnu državu u kojoj se taj jezik također govori, često kao dominantni jezik. Poveljom se od država zahtijeva da aktivno promiču **razmjene preko nacionalnih granica**. To se može odnositi na mnoge različite vrste razmjena, kao što su dostupnost medija, kulturni kontakti ili saradnja u razvoju nastavnog plana jezika.

## III. DIO

### IZBOR OD 98 MJERA U SEDAM PODRUČJA JAVNOG ŽIVOTA

Dio III Povelje uključuje 68 članaka s ukupno 98 mjera podrške jezicima predviđenim za zaštitu u ovom dijelu. Za svaki jezik mora se primijeniti najmanje 35 obaveza iz najmanje šest oblasti javnog života. Međutim, odražavajući duh Povelje, kod većine jezika države su se opredijelile za više od pukog minimalnog pristupa. U praksi to može značiti, na primjer:

#### Obrazovanje

- ▶ Govornici mogu poslati djecu u školu koja pruža obrazovanje u potpunosti na njihovom jeziku ili barem predaje njihov jezik kao predmet, na svim bitnim nivoima: od predškolskog do univerziteta.
- ▶ Država je dužna omogućiti to obrazovanje i osigurati da nastavnici budu odgovarajuće obučeni.

#### Sudovi

- ▶ Govornici se mogu pojaviti na sudu koristeći svoj jezik bez dodatnih troškova tumačenja ili prevođenja.
- ▶ Država mora osigurati da dokumenti na datom jeziku budu važeći na sudu.

#### Postupanje s upravnim organima

- ▶ Govornici mogu popunjavati obrasce i voditi prepisku s vlastima na svom jeziku, mogu koristiti svoje ime i prezime i nazive mjesta na svom jeziku, a njihov jezik se koristi na natpisima.
- ▶ Država je dužna osigurati upravne nadležnosti za pružanje usluga na jeziku.

#### Mediji

- ▶ Govornici imaju koristi od radijskih i televizijskih kanala ili redovnih programa koji se emitiraju na njihovom jeziku, bilo da ih emituju javne ili privatne radiodifuzne organizacije; također mogu čitati novine i vijesti na internetu te imati pristup audiovizuelnim djelima na jezicima manjina.
- ▶ Država je dužna podržavati emitiranje na tom jeziku u sklopu javnog servisa ili poticati privatne emitere da uključe te usluge, te podržavati druge medijske produkcije na odgovarajuće načine, na primjer na internetu.

#### Kulturne aktivnosti

- ▶ Govornici imaju pristup kulturnim aktivnostima, bibliotekama i knjigama objavljenim na svom jeziku; razvija se terminologija na tom jeziku.



- ▶ Država se obavezuje da potiče i finansijski podržava različite vrste kulturnih aktivnosti i da osigurava da predstavnici jezika budu uključeni u planiranje kulturnih aktivnosti.

### Privredni i društveni život

- ▶ Govornici mogu koristiti svoj jezik kada traže socijalnu podršku i njegu, a upotreba jezika se potiče u svim sektorima privrednog života.
- ▶ Država je dužna ukloniti sva ograničenja upotrebe jezika na radnom mjestu koja nisu jasno opravdana praktičnim razlozima.

### Razmjene preko državnih granica

- ▶ Govornici imaju pristup prekograničnoj televiziji i radiju, zajedničkim kulturnim aktivnostima ili drugim poboljšanjima zahvaljujući otvorenim granicama sa susjednim zemljama u kojima se njihov jezik koristi.
- ▶ Država se obavezuje da će, ukoliko bude potrebno, podržati prekogranične aktivnosti sklapanjem sporazuma sa susjednim zemljama.

# Povelja može postići mnogo u svakodnevnom životu

Na mnogo načina, Povelja utječe  
na položaj regionalnih ili manjinskih  
jezika u svakodnevnom životu.



## GOVORNICI IMAJU KLJUČNU ULOGU

Od izuzetne je važnosti razumjeti prirodu Povelje kao procesa u zaštiti i podsticanju regionalnih ili manjinskih jezika. Uloga svakodnevnog korisnika jezika zaštićenih Poveljom daleko je najvažnija u ovom procesu. Budućnost jezika ovisi o svakodnevnoj praksi u privatnom i javnom životu. Ona se oslanja na izbore koji se tiču obrazovanja, svakodnevnog korištenja medija i kulturnih aktivnosti. Ovisi od iskazane naklonosti za korištenje regionalnog ili manjinskog jezika — gdje god je to moguće — u upravi i u obraćanju vlastima. Bez tog svakodnevnog doprinosa, ostali naponi će se pokazati besmislenim.

Evo samo nekoliko primjera kako je Povelja utjecala na ljude u njihovom svakodnevnom životu:

- ▶ mogu učiti i govoriti svoj jezik u školi
- ▶ mogu popunjavati službene obrasce na svojem jeziku
- ▶ postoje natpisi ulica i nazivi mjesta na njihovom jeziku
- ▶ slušaju radio, gledaju televiziju ili čitaju vijesti na svojem jeziku
- ▶ uživaju u bogatoj kulturi u svim njezinim dimenzijama, uz književnost, pozorišta, koncerte, festivale i video radove na svojem jeziku, što sve odražava njihovu kulturu



## NA INTERNETSKOJ STRANICI POVELJE PRONAĆI ĆETE:

- ▶ pun tekst Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima i njezin prateći izvještaj
- ▶ listu država koje su potpisale i ratificirale Povelju
- ▶ listu jezika na koje se Povelja primjenjuje
- ▶ sve periodične izvještaje država, izvještaje o procjeni Komiteta eksperata i preporuke koje je državama dao Komitet ministara Vijeća Evrope
- ▶ linkove do dodatnih izvora i literature o Povelji
- ▶ smjernice za vlasti o tome kako pripremiti periodične izvještaje
- ▶ vijesti i informacije o primjeni Povelje
- ▶ bazu podataka HUDOC-ECRML
- ▶ video o utjecaju Povelje

[www.coe.int/minlang](http://www.coe.int/minlang)

Izradio Sekretarijat Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima u saradnji s Direktoratom za komunikacije

© Fotografije: Vijeće Evrope

Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima Vijeća Evrope jedini je sporazum na svijetu čiji je cilj zaštita i promoviranje tradicionalnih regionalnih i nacionalnih manjinskih jezika. Povelja pruža precizne smjernice o tome kako se ti jezici trebaju koristiti u svakodnevnom javnom životu.

### **Sekretarijat Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima**

Vijeće Evrope  
F-67075 Strasbourg Cedex  
minlang.secretariat@coe.int

**[www.coe.int/minlang](http://www.coe.int/minlang)**



**[www.coe.int](http://www.coe.int)**

Vijeće Evrope je vodeća organizacija za zaštitu ljudskih prava na kontinentu. Sastoji se od 46 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Vijeća Evrope potpisnice su Evropske konvencije o ljudskim pravima, sporazuma koji ima za cilj da zaštiti prava čovjeka, demokratiju i vladavinu prava. Evropski sud za ljudska prava nadgleda primjenu Konvencije u državama članicama

COUNCIL OF EUROPE



CONSEIL DE L'EUROPE